

Temesközi útvonalak IV.

"Jobb egyszer látni valamit,
mint arról tízszer olvasni."

Eötvös Lóránd

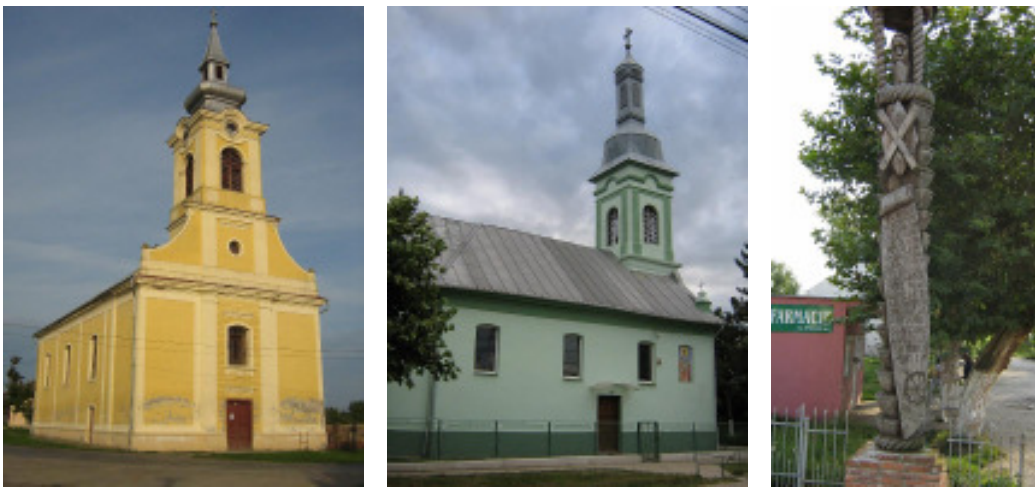
Letérni az útról! Letérni mert nem kötelező ugyan, de az ember természete, hogy mindig mást akar mint azt a kimért, megszabott vagy ráerőltetett útvonal számára lehetővé tesz. Akár turistaszennvedélynek is nevezhetnénk ezt a vágyat – és esetünkben valóban erről van szó – mely bennünk munkálkodik, valahányszor útrakelünk.

Ezúttal javasolt temesközi kalandozásunk eleve feltételezi a többrendbéli letérést a fő- vagy csak annak vélt útvonalról. Indulunk is azonnal Arad felé, a Temesvárról kivezető legforgalmasabb országúton, óvatosan, kissé riadtan: mi lesz még ebből ? De semmi komoly, gyorsan kijutunk az Agrártudományi Intézet és a vele szemközt ágáló bevásárlóközpontok szorításából. Máris négysávos út áll rendelkezésünkre ha autóval indultunk, ha pedig kerékpárral tekerünk, nyugodtan használhatjuk a leállósávot – ilyen közel a városhoz szinte soha sem foglalt.

Ám még meg sem szoktuk az állandó jellegű motorzúgást, máris szerét ejtjük az első letérésnek! A 7-es kilométerkö után nem megyünk tovább a kétsávosra szűkülő aradi országúton, hanem fordulunk Szentandrás (Sânandrei, Sanktandreas) – az 1230-ban alapított, egyik legrégebbi bánsági település felé. Megviselt, kátyús úton haladhatunk, mintha semmi sem változott volna az elmúlt években, pedig a falu határa szemmel láthatóan gyarapodik: ipari csarnokokkal, majd kissé odébb új lakóteleppel, ahogyan azt már megszokhattuk a Temesvár vonzáskörébe került településeken.

A községközpontban, szemközt az 1785-ben emelt római katolikus templommal, figyelmet magához ragadó, kopjafára emlékeztető emlékmű áll. Ezt 2001 november 30-án állították, a kárpát-medencei Szentandrás nevű települések második találkozója alkalmával és felvették rá a találkozó résztvevő települések nevét. Nem messze innen, a szintén tekintélyes korúnak számító – 1884-ben épült – román ortodox templom áll.

Római katolikus valamint román ortodox templom, illetve a “Szentandrás” faoszlop

Ezután az országút amelyen idáig is jöttünk, fordul egyet jobbra majd hirtelen még egyet balra, szemmel láthatóan “letér” a történelmi nyomvonalról, hogy a jelen követelményeinek megfelelően Mercyfalva (Carani, Mercydorf) felé vezessen bennünket. Nevét – útvonalunk következő állomása – Florimund Mercy tábornoktól örökölte, a török idők utáni Bánság kormányzójától, aki annak idején vonalzóval húzta meg Temesvár (mostani belvárosa) utcáinak nyomvonalát. Persze ezt nem a huszadik század építészeinek kedvéért tette, hanem hadászati megfontolásból: könnyebben lehetett így kartácstűz alá venni a városba esetleg betörő ellenséget.

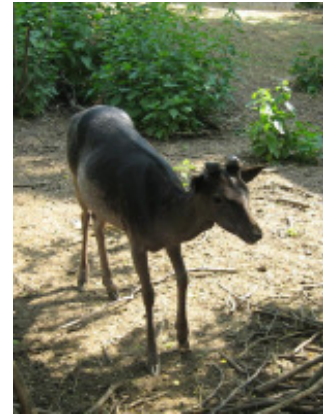

“The Mercy Castle”

A jeles – francia származású – hadfinak birtokai voltak a környéken, katonásan megépített kúriája pedig (amit a helybéliek kastélynak hívnak) még ma is áll a faluban: igaz, igencsak leromlott állapotban. Nem tekinthető véletlennek ezek után, hogy az eredetileg olasz selyemhernyótenyésztők által alapított faluba számos elzászi telepest is hoztak. Az 1734-ben épült római katolikus templomban az 1770-es években már három nyelven prédikáltak: olaszul, franciául és németül – egy évszázad múlva viszont már csak németül és nagyrítván magyarul ... A napjainkban túlnyomó többséget alkotó ortodox vallásúaknak viszont, mindmáig egy 1948-ban épült kápolnával kell beérniük.

Ha valakinek furcsa ötletei támadnak, vagy támogatója a Román Vasúti Társaságnak és vonattal kíván ideutazni, könnyen zavarba jöhet mert a vasúti állomás épületére nem a falu neve, hanem a “Băile Călacea” (Kalácsafürdő) felirat került. Pedig a szépnevű ám kevésbé neves fürdőhely jó hét kilométernyire van innen. Nyomjuk a pedált, tovább ...

Az országút néptelenségét élvezve, midőn hullámsávba kezd a vidék, szinte a semmiből bukkan szemünk elé egy (évszaktól függően) zöld, sárgásbarna vagy fekete sáv. Cserjés, véljük elsősorban – inkább erdő, gondoljuk egy idő múlva – és csak egészen közel hozzá érjük fel észszel, hogy megérkeztünk. Ez Kalácsafürdő: egy fák közé bújtatott telephely pavilonokkal, fürdőhelyiségekkel és egy takaros kápolnával, ahol a néptelenségbe burkolódzva már évtizedek óta próbálják az istenadta termálfvizet reumatikus fájdalmak kezelésére hasznosítani. Az ide kiosztott úniós pénzekből eddig a strandtelep építésére, egy kis tatarozásra és egy vadaskert létrehozására tellett. Ez utóbbi kerítésén át egy őzcsalád szomorúszemű egyedeit lehet fényképezni ... Egy óra sem kell az üdülőtelep bejárásához és egy üveg üdítő vagy sör mellett elmélázhatunk: a környéket csupán ennyire lehet fellendíteni, vagy csak ennyit enged meg magának a környék ?

Kalácsafüldői csend(es) élet

Továbbhaladva egy ideig még követjük az országutat, hiszen a jobbra-balra csalogató bekötő-betonsávok szinte kivétel nélkül egy-egy kőolajkúthoz vezetnek: többségük lebénult állapotban meredezik, csak alig néhány zümmögi egy letűnt korszak üzenetét. Majd csak közvetlenül Baracháza (Bărăteaz, Baratzhausen) előtt térünk le balra egy veszélyeket sejtető makadámútra: legutóbbi ottjártunkkor csak találgatni lehetett, hogy kerül-e javítása után aszfaltburok is rája. Pedig kerülhetne, hiszen ez vezet Temeskenéz (Satchinez, Knees) felé, melynek határában pedig az a bizonyos madárrezervátum húzódik, arra hivatottan, hogy megőrizzen valamit a bánási alföldre egykoron annyira jellemző mocsárvilágból.

A mocsárvilág sűrűjét csak egy vasútvonal szeli át ... ez is túl sok

Időnként felröppen valamelyik újságban a hír, hogy a rezervátum adminisztrációja újabb uniós pénzeket kapott fejlesztésre vagy a táj konzerválására. Hogy elkészült a székház, hogy megástak néhány létfontosságú csatornát a vízszint szabályozása érdekében, hogy új zsilipeket telepítettek ... Szerencsére – vagy a területet gondozók hozzáértése folytán – a sűrű nádasok felett csak madárrajok röpöngenek föl. A mocsárvilágot körülvevő földgátakon sétálva, fület-szemet meresztve sem hallunk sokat az áthatolhatatlan sűrűség titkaiból. Ilyen is lehet az “évszázadok üzenete” ...

A túloldalra csak kerülővel, vagy a vasúti sínpályát követve juthatunk át. Közben átsegíthetünk a vágányokon egy, a 60-as acélsín-szelvény magasságaiva hasztalan küszködő, teknősbékát: ki tudja, jól cselekszünk-e ? Aztán a faluhoz legközelebb eső szegletnél, végre nagykiterjedésű tó partjához érünk. Ide már gumiabroncs-taposta út vezet, nem csoda, hogy fürdőzőkkel is találkozunk. A víztükröt nagyszámban ellepő vadkacsák szelíden türik a lubickolók lármáját ...

Magát a községet – nehezen bizonyítható érvekkel – Kinizsi Pál, egykori temesi várnagy tulajdonaként emlegetik, sőt a törökverő vitézt egyes történészek alapítóként jelölik meg, miközben mások úgy tartják, hogy itt született. Megbocsátható igyekezetnek is nevezhetnénk ezt a buzgalmat, ha mindez nem járna együtt a kenyérmezei hős nevének átfaragásával is (lásd: Paul Chinezul) ... Eközben a település csendes poros utcáin hiába is keresnénk Mátyás királyunk hú emberének szellemét. Igaz, ezt egy lóháton vágató, szájában kardot tartó páncélos vitéz képében, még a polgármesteri hivatal internetes honlapjának fejlécére is odaszerkesztették ...

Jobban járunk ha inkább a település templomait vesszük számba, hiszen három tornyot számolhat a falu felé közeledő, melyből egy a római katolikus hívőknek, kettő pedig a román illetve szerb ortodox felekezetűeknek harangozik. Ezzel már valószínűleg jól bele is szaladtunk a délutánba, sok látnivalót kell máskorra elnapolni.

Temeskenéz templomai

Az autóval kirándulóknak ajánlatos ugyanazon az úton visszakocsizniuk, a kerékpárosok viszont gondolhatnak egy merészet és elindulhatnak Hodony (Hodoni, Hodon) irányába, a vasút vonalát követő földesúton. Ha szép csendesen haladunk – egyébként sem vagyunk valami frissek 35 kilométer letekerése után – kellemes meglepetésekben lehet részünk. Szinte válogathatunk, hogy riadt fácánkakasra, vidáman hancúrozó nyulakra vagy szervezett sorban vágató őzcsapatra vadászunk-e fotómasináinkkal ... “Sehol egy lélek” típusú tájon járunk ...

Miközben megkeressük a Temesvár felé vezető utat Hodony (Ódon ?) kacsaringós utcáinak labirintusában, megállhatunk szusszanni egyet az igen takaros római katolikus templom előtt és kérdezősködhetünk az egykori uradalmi kúria felől – mindenki más irányba fog mutogatni ...

Hodony rejtett látnivalói

Mire újból Szentandrásra érünk – legyen bár szép nyári napunk – már biztosan alkonyodik és csak arra telik időnkből, hogy körültekintően visszaidomítsuk lelkünket a közeledő, egyre zajosabb nagyváros követelményei szerint.

Illés Mihály

© A Temesváron megjelentetett **régi(j)óvilág** című, regionális honismereti szemle számára készített útleírás, újabb képekkel kiegészített változata